

Ataque van de Engelschen op de Lemmer

De tiende, elfde en twaalfde juli jongstleden was het feest in „De Lemmer”. Reeds lang tevoren was met het Stadsbestuur overeengekomen, dat de 3e lustrumreünie van het „Stamboek” in deze stad zou plaatsvinden, en zoals gewoonlijk werd alle medewerking toegezegd en gegeven.

Zo werd het ook ditmaal weer een Gebeurtenis met een hoofdletter. In de week er voor begonnen de eerste schepen aan te komen en tegen vrijdag lag het al aardig vol, maar de grote toeloop kwam toch pas tegen het begin van de Reünie. Al gauw lagen toen alle havens en waterwegen binnen Lemmer stampvol met die prachtige oudhollandse schepen, de meeste gepavoiseerd en/of met een meterslange oranje- of rood-witblauwe wimpel in top. Elk jaar is dat weer een overweldigend gezicht, dat van heinde en ver belangstelling trekt.

De eerste dag zijn de vreugdevolle begroetingen niet van de lucht. Meestal gaat het hier immers om echte „water-vriendschappen”, dat wil zeggen men ziet elkaar praktisch nooit in het dagelijks leven, alleen — en dan nog lang niet altijd — op het water. Dat geeft een heel apart aroma aan de omgang tussen de leden; een grote hartelijkheid, die toch ongehecht is.

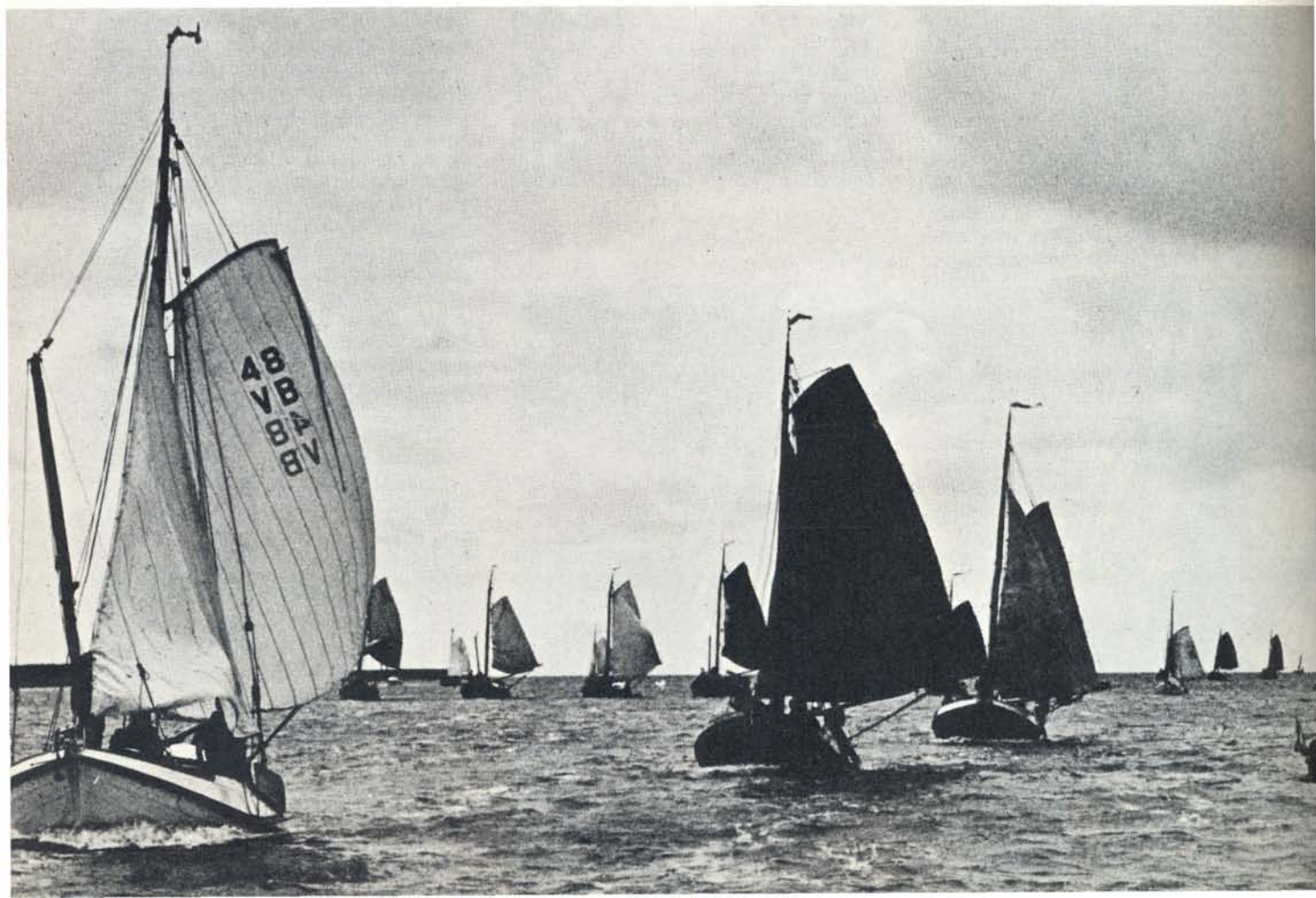
De vrijdag stond, zoals altijd, in het teken van het waterspel. Zoals bekend, wordt bij elke Reünie een historisch feit herdacht, dat betrekking heeft op de stad van samenkomst. Ditmaal was het jaar 1799 gekozen, en hier volgt de samenvatting over de gebeurtenissen van dat jaar:

In januari 1795 vielen Franse legers ons land binnen en werd de Republiek der Verenigde Nederlanden vervangen door de Bataafse Republiek. In hun strijd tegen Napoleon opereerden de Engelschen — die feitelijk alle zeeën beheersten — nou ook tegen onze kusten.

In de zomer van 1799 was de Engelse vloot onder bevel van de Hertog van York actief bij Callantsoog, Den Helder en Texel. Admiraal Samuel Storijs gaf zijn eskader bij de Vlieter aan de Engelschen over, uit vrees voor muiterij onder de Oranjegezinde bemanning.

De koopman Poppe Jansz. Poppes zeilde iedere week van de Lemmer naar Amsterdam. Zondagnacht, 22 september, bij lichte maan, terugkomende van laatstgenoemde stad, ontdekte hij een aantal Engelse schepen onder Urk.

Stavoren viel direct daarop in Engelse handen en — als een

soort Dolle Dinsdag — lieten daarop de inwoners van Balk en andere plaatsen de vlaggen en oranjelinten wapperen van kerktorens en schepen. Helaas, ze moesten spoedig weer worden ingehaald, en vele inwoners werden gearresteerd.

23 september raakte een Engelse sloep met 8 man door de harde wind bij de Lemmer op lager wal en werd overmeesterd.

24 september verschenen drie Engelse brikken voor de Lemmer. Een parlementaire sloep met witte vlag kwam direct afzeilen en de kapitein James Boorder alias W. Bolton — „hebbende Oranjelinten op zijn hoed en borst” — onderhandelde in „de Wildeman” met de raad der Gemeente.

Enige dagen later was de Engelse vloot aangegroeid en werd de Lemmer opgeëist, met alle geladen schepen welke er in menigte lagen.

De Bataafse kanonneerboten die in de haven lagen, trokken zich schielijk terug in de richting Heeg. Daar gekomen, waren ze nog zo „confuus” dat ze een aantal eigen schepen voor Engelsen hielden en prompt een van hun schepen in brand staken en een ander aan de grond lieten lopen!

Inmiddels waren de Engelsen ongeduldig geworden en werd van hun brikken een geweldig vuur afgegeven met 14, 16 en 18 ponds kogels, vele derzelve vlogen in en door de huizen. Om 12 uur gaf de Lemmer zich over en kwamen de Engelsen aan wal, „alle met Oranje voorzien, dat weldra door de ingezetenen gevolgd wierd; zij lieten daadlijk na hare komst de Engelse vlag van het hoofd en een Oranjevlag van de toren waayen”.

De Engelse bezetting duurde tot zaterdag 12 oktober, toen de Engelsen zich op hun schepen terugtrokken en wegzeilden, 15 koebeesten en 30 schapen levendig mee voerende.

Voor het waterspel hadden de meeste kapiteins, hun dames en hun bemanning, zich in historisch kostuum gestoken; deze worden elk jaar van dezelfde firma gehuurd, maar enkele vingervlugge vrouwenhanden hadden zelfs alleraardigste kostuums vervaardigd. Wij zagen een klein blond meisje in een snoezig, door Mama gemaakt kostuumpje, dat werkelijk om te stelen was. Uw verslaggeefster, die in het bezit is van een origineel Volendams kostuum, vond dit de gelegenheid om het eens werkelijk te dragen. Immers, deze dracht heeft zich in de loop der eeuwen nauwelijks gewijzigd en waarom

zou er, tijdens het beleg in 1799 niet toevallig net een Volendammer visserman met zijn vrouw aan boord in Lemmer hebben gelegen. . . . .? Met zijn vrouw aan boord — nu ja, 't was geen gewoonte, maar uitzonderingen komen altijd voor.

Een aantal binnenvarende schepen stelde de Engelse vloot voor. Vanaf de torentjes van de sluis werd per luidspreker commentaar gegeven op de gebeurtenissen. Het was alleen verstaanbaar voor wie er niet te ver vandaan stond, en het enige wat wij opgevangen hebben is „Lemmer geeft zich over!! Lemmer geeft zich over!!”, — maar dat was dan ook wel het belangrijkste. Tevoren werd het geschiet van Engelse zijde, waarover u hierboven hebt gelezen, weergegeven door een enorm vuurwerk met daverende knallen. Alle steigers en wallekanten stonden stampvol publiek. Het was dan ook een heel bijzonder schouwspel, deze prachtige schepen met bontverklede bemanning temidden van vuurwerkflitsen en kruitdamp. Wij hebben het nu al zo vaak gezien, en zijn toch telkens weer evenzeer geboeid.

Na het waterspel was het feest in heel Lemmer. Verlate sluitingstijden, volle cafés, drukke straten, enfin, u kent dat.

Wijzelf sliepen ditmaal niet aan boord, maar in het historische hotel de „Wildeman” dat ook al bestond tijdens het Engelse beleg.

Voor ons gezin was dit bovendien nog extra historische grond. Omstreeks de helft van de vorige eeuw was namelijk de betovergrootvader van vaderszijde van onze kinderen beurtschipper tussen Lemmer en Amsterdam. Hij heette Zweitse de Vries, was van Friese afkomst, en was een beruchte „stijfkop”. Zijn schip heette „De Séduvel”, en dat was een passende naam, want het voer bij alle weer en wind. Zweitse de Vries had de koopsom geleend, en betaalde na elke volbrachte reis een gedeelte af. Alles ging goed tot er tijdens de laatste reis, die hij zou moeten maken voor de afbetaling een novemberstorm opstak. Het is bekend, dat er op die dag net een journalist van een Friese krant in hotel de „Wildeman” logeerde. Die heeft voor zijn blad een bewogen verslag gemaakt van de gebeurtenissen, waarvan hij getuige was en dat verslag is in het bezit van één van de achterkleinzonen van Zweitse de Vries.

Foto boven: In frontlinie.

Foto links: Het admiraalzeilen begint. Het eerste eskader zijn de Lemsteraken; we zijn tenslotte in Lemmer.

gezin begroet, waarmee we enkele jaren geleden toevallig samen over de Friese wadden toerden. Die avond brachten wij bij hen aan boord door, met een glaasje en, wat zeldzamer en hartverwarmender is, met muziek. Een van hun zoons speelde gitaar, een andere blokfluit, en gezamenlijk hebben wij, antiek en modern door elkaar, alle smartlappen, songs en volksliedjes gezongen die ons maar invielen, bij het licht van de sterren en de wassende maan. Onvergetelijk.

De zaterdag is altijd bestemd voor het admiraalzeilen. Dit is, zoals bekend, een historisch „vermaeck” waarbij verschillende manoeuvres worden uitgevoerd waarvan (wij citeren het programma) „het goed uitvoeren een uitdaging is aan de zeilbekwaamheden van schippers en bemanningen”.

Als men nu weet dat 25 eskaders met in totaal 200 schepen

In het kort komt het hierop neer: er stak een hevige storm op, en de stamgasten in café de „Wildeman” maakten zich ongerust over de „Séduvel”, die tegen de avond zou moeten binnenlopen. Een deel van hen meende, dat De Vries wel niet uitgevaren zou zijn, maar de meesten zeiden dat hij zich nooit door iets liet afschrikken. Tenslotte kuierde men naar het havenhoofd en zag daar op de kokende zee heel in de verte een zeil.

„Dat moatt de Séduvel wêze” zei men, en ja hoor, het schip naderde Lemmer, het werd ondanks de hoge zee aan lager wal behendig binnen de dammen gemanoeuvereerd — maar ineens verhief zich een reusachtige golf, die het schip als een veertje opnam en tegen de dam smakte... Vloekend stond De Vries aan het roer, hij bleef het vasthouden terwijl het schip door de golven kapot gebeukt werd tegen de dam en de omstanders zijn vrouw en kinderen en de knecht met moeite eraf haalden. Zelf wou hij er niet af; met deze reis zou het schip immers afbetaald zijn geweest!

Tenslotte wist men hem van het roer te sleuren en op de dam te krijgen. Zweetse de Vries liep, eenmaal op de dam beland, zonder éénmaal om te kijken, met stevige pas rechtstreeks naar de „Wildeman”. Daar ging hij zitten en zei onbewogen tegen de waard: „Jow my’n konjakkie”.

U begrijpt dat wij met passende eerbied dit café betreden hebben.

De vrijdagavond werd voor ons persoonlijk een heel bijzondere avond. Met vreugde hadden wij een tweede zeilend

hieraan meededen, dan is het duidelijk dat er heel wat nodig was om zo iets te organiseren. Het hoogtepunt van het Admiraalzeilen is het saluut aan de admiraal, in dit geval de commissaris van de Koningin in de provincie Friesland, aan boord van het Friese Statenjacht, de boeier Friso. Ieder eskader zeilt bij het admiraalzeilen in frontlinie, precies náást elkaar, met de Stevens in één lijn, voorbij de admiraal en het saluut wordt gebracht door de kapiteins, nadat de fok gestreken is. Van het admiraalschip wordt dan een saluutschot afgegeven (en een applaus, wanneer het eskader de manoeuvres mooi volbrengt).

Een goed idee van de leiding was het, om in „De Lemmer” de Lemsteraken bij het admiraalzeilen de leiding te geven.

Het weer was soms wat betrokken, er stond een stevige zuidwester bries en dit laatste gaf wat problemen bij het vaststellen van de baan. Elk jaar zijn er weer méér deelnemers, die dus voor de eerste maal meedoen. De organisatie van admiraalzeilen met zoveel schepen wordt elk jaar een groter probleem, dat al bijna niet meer op te lossen is. Als het aantal deelnemers in het huidige tempo blijft toenemen, zo zei de voorzitter van de Stichting, Ir. J. D. Waller, dan zullen noodmaatregelen wellicht onvermijdelijk worden.

Wijzelf zaten tijdens het admiraalzeilen op de boot van genodigden, die op enige afstand vóór het admiraalschip lag, en vandaar hebben we alle eskaders zien zwoegen om „netjes” op het kritieke punt te belanden. Nu, daar was wat te zien. Soms dachten wij: daar komt niets meer van terecht, maar net vóór ’t admiraalschip lag dan meestal toch alles wel goed.

Vanwege de zuidelijke wind kwamen de eskaders voor-de-wind aanzeilen en zouden eigenlijk langs dezelfde route terug

moeten kruisen, wat het eerste eskader prompt deed; met als gevolg een kleine paniek toen een van de volgende eskaders met volle zeilen in frontlinie vóór de wind over de gehele breedte van de vaarroute op kwam zetten! Gelukkig stuurde de leiding onmiddellijk een politieboot met nadere instructies en de volgende eskaders gingen netjes op de motor in kiellinie langs de wal terug. Maar er moet ons van 't hart, dat het anker opgaan veel te langzaam ging; sommige eskaders bleven na het startschot liggen, terwijl het eskader vóór hen toch al weg was. Dat had tot gevolg, dat het ná hen komende eskader ook niet onder zeil kon gaan. Maar over het geheel was het een imposant gezicht en is alles weer prachtig verlopen. Op het admiraalschip had men pijnlijke handen van het klappen en stijve knieën van het staan, maar men was zeer voldaan.

Foto's: G. L. W. Oppenheim

Zoals u weet is het Fries een echte taal, géén dialect. Wij zijn zo gelukkig die goed te verstaan en ook wel een beetje te spreken. Maar voor het zover was moest menig misverstand opgehelderd worden. Vooral waar het woorden betrof die op Nederlandse woorden leken, maar nèt een andere betekenis hadden. In mijn „leertijd” ontstond toen het volgende ezels-

Foto geheel links:
Hoe vol het was in „De Lemmer” tijdens de 3e lustrumreünie van de Stichting Stamboek Ronde- en Platbodem-jachten.

Foto links:
De Grundels.

Foto rechts:
De Boppers met een achterblijver.

De stad Lemmer liet zich ook niet onbetuigd: zaterdagmiddag was er ringrijden met Friese sjezen onder auspiciën van het Friese Paardenstamboek, bovendien was er een kunstmarkt.

's Zaterdagavonds was er volgens traditie een diner. Er waren ± 400 plaatsen, maar gezien het aantal aanvragen had men wel het dubbele kunnen bezetten. Het menu was tweetalig; dit was de Friese kaart:

bruggetje, dat misschien wel de moeite waard is vermeld te worden, omdat het ten dele insecten betreft waar wij in de watersport ook wel (pijnlijk) mee geconfronteerd worden.

Hier is het dan:

vlooiën zijn „vliegen”	(fliën)
maar vliegen zijn „muggen”	(miggen)
en muggen zijn „neefjes”	(neven)
echter neefjes zijn „omkesizzers”	(oomzeggers)

De W. H. de Vos-prijs was voor de onlangs afgetreden commissaris van de Koningin in de provincie Friesland, Mr. H. P. Linthorst Homan, en werd met de gebruikelijke toespraken uitgereikt.

's Zondags is er dan altijd 's morgens een kerkdienst, voorganger stamboeklid Ds. Matzer van Bloois, en 's middags hardzeilen. Het was prachtig weer en er stond een matige bries; het moet een heerlijke dag geweest zijn voor de deelnemers. 's Maandags was er hardzeilen voor de Stamboekjeugd, die elk jaar in aantal groeit. Een verheugend verschijnsel en prettig om naar te kijken, al die aardige jonge mensen met hun frisse blik!

Ja, het was weer een echt feest, en wie naar huis moest nam moeilijk afscheid. Een groep van bijna 40 schepen bleef tezamen, want onder leiding van de voorzitter van de Stichting werd van 13-18 juli een Waddentocht gemaakt. Daar zullen we misschien nog wel iets van horen. In afwachting daarvan ging men voldaan huiswaarts. De 3e Lustrumreünie van het Stamboek was zéér geslaagd.

JOHANNA

Itenslist

Kipenboarchstêr Hinneglâed

Stik van 't keal út 'e poddestuolle pâlle

Marregala-stip

Grien wier út Oertsjongstêr puollen

Pompke Pompkes Ieperwaffels

út 'e kraen oan 'e Burgumermar

Casferzen Snitsermar